

11.2.2026

Rikoksentorjuntaneuvoston kannanotto: Sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon kannalta tärkeät tilastot vaarassa kadota

Rikollisuutta ja sen kontrollia kuvaavien tilastojen lakkautusuhka

Tilastokeskus on ilmoittanut, että valtion säästötoimenpiteiden vuoksi se saattaa lopettaa osan ei-lakisääteisistä tilastoistaan. Lakkautusuhan alla ovat muun muassa **Rikos- ja pakkokeinotilasto** sekä **Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset** -tilasto. Lisäksi on esitetty mahdollisuus muuttaa nämä nykyisin avoimesti saatavilla olevat tilastot maksullisiksi.

Rikoksentorjuntaneuvosto ilmaisee vakavan huolensa näiden sisäisen turvallisuuden kannalta keskeisten tietoaaineistojen tulevaisuudesta. Oikeusministeriön hallinnonala koskevat tilastot muodostavat olennaisen perustan oikeusjärjestelmän toimivuuden arvioinnille. Oikeusturvan toteutumista on voitava arvioida laaja-alaisesti ja läpinäkyvästi. Oikeuslaitoksen tulee olla puolueeton ja myös näyttää puolueettomalta, mikä edellyttää sen toiminnan luotettavaa ja avointa kuvaamista.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus hyödyntää yhteiskunnallisia tietovarantoja ja tutkittua tietoa aktiivisesti päätöksenteossa, jotta rajalliset resurssit voidaan kohdistaa vaikuttaviin toimenpiteisiin. Mainitut tilastotuotannon lakkauttamispyrkimykset ovat ristiriidassa hallituksen tavoitteen kanssa, koska lakkautusuhan alla olevilla tilastoilla on äärimmäisen tärkeä merkitys oikeushallinnon ja sen resurssien ohjaamisessa. Oikeushallinnon resurssien kannalta on esimerkiksi keskeistä voida mainittujen tilastojen avulla seurata rikollisuuskehitystä ja kohdentaa niukkenevat voimavarat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Kyse on valtion ydintoiminnoista.

Luotettavat tilastot takaavat päätöksenteon avoimuuden

Riippumattoman tilastoviranomaisen tuottamat tilastot ovat välttämättömiä demokraattisen oikeusjärjestelmän puolueettoman arvioinnin kannalta. Näitä tilastoja hyödyntävät tutkijat, media ja kansalaiset. Myös lainsäädäntöhankkeissa Tilastokeskuksen viralliset tilastot ovat ensisijainen tietolähde. On kaikkien osapuolten etu, että tilastot säilyvät jatkossakin keskitetysti ja helposti saatavilla Tilastokeskuksen tilastopalvelussa, joka on toimiva ja käyttäjäystävällinen järjestelmä. Oikeusministeriöllä ei ole resurssia tarjota vastaavaa palvelua kansalaisten käyttöön.

Rikosprosessin läpinäkyvyyden ja rangaistusjärjestelmän legitimitetin kannalta on tärkeää saada tietoa rikoksista ja tuomioista eri väestöryhmissä. Tämä tarkoittaa esimerkiksi iän, sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja syntyperän mukaista tarkastelua. Vain Tilastokeskuksen on mahdollista tuottaa tällaisia eri rekistereitä yhdistäviä tilastoja siten, että ne ovat avoimesti saatavilla kansalaisten, järjestöjen, tiedotusvälineiden ja tutkijoiden käyttöön.

Avoin, luotettaviin tilastoihin perustuva keskustelu yhteiskunnallisesti tärkeistä ja ajankohtaisista teemoista, kuten naiseen kohdistuvasta väkivallasta, nuorten vakavasta rikollisuudesta tai ulkomaalaistaustaisten rikollisuudesta vaikeutuisi merkittävästi, jos tällaisia tilastoja ei olisi saatavilla tai ne olisivat saatavilla vain maksullisena. Esimerkiksi Tilastokeskuksen tilasto perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhreista tukeutuu rikos- ja pakkokeinotilastoihin.

Tilastot kehitystyön, ennakkoinnin ja tutkimuksen perustana

Suomi on tunnettu tutkimukseen perustuvasta kriminaalipolitiikasta, joka nojaa luotettaviin rikos- ja seuraamustilastoihin. Ilman näitä tilastoja tieteellinen tutkimus ja rikosoikeudellisen järjestelmän kehittäminen

olisivat mahdottomia. Tästä yhteiskunnalle aiheutuvat lisäkustannukset ylittäisivät todennäköisesti moninkertaisesti lakkauttamisesta saatavat säästöt. Avoimesti saatavien tietoaineistojen puuttuminen heikentäisi rikollisuutta ja rangaistuksia koskevaa julkista keskustelua sekä vaikeuttaisi uutismedian toimintaa. Tilastotiedon saatavuus on medialle erityisen tärkeää faktaperusteisen kriminaalipoliittisen tilannekuvan välittämiseksi.

Valtioneuvostossa ja suomalaisessa yhteiskunnassa on alettu aikaisempaa paremmin ymmärtää ennakointitoiminnan tarpeellisuus yhteiskuntasuunnittelussa. Tilastokeskuksen tietotuotannon avulla voidaan seurata rikostrendejä ja huomata tietynlaisia varoitusmerkkejä tilanteen mahdollisesta huononemisesta. Tämä on tärkeää rikosten ehkäisyn näkökulmasta. Jos seuraamme vain mitä rikollisuudessa on jo tapahtunut, toiminta voi muuttua entistä reaktiivisemmaksi.

Suomalainen kriminologinen tutkimus on korkeatasoista ja kansainvälisesti arvostettua. Sen perustana ovat rikos- ja rangaistustilastot, joita on kerätty Suomessa systemaattisesti vuodesta 1839 lähtien. Näihin tilastoihin perustuva vahva kriminologinen tutkimusperinne käynnistyi jo lähes sata vuotta sitten Veli Verkon toimesta, ja on sen jälkeen jatkunut keskeytyksettä. Verkon työ alkoi Tilastollisessa päätoimistossa, joten Tilastokeskus antoi kansainvälisestikin merkittävän panoksen modernin rikostilaston kehittämiseen.

Rikollisuuden seuranta ja tutkimus nojaavat nykyään kahteen pääpilariin: rikostilastoihin ja rikollisuuskyselyihin. Molemmat ovat välttämättömiä tutkimukselle ja seurannalle, eikä rikollisuusseuranta ei voi nojautua pelkästään kyselyihin.

Tilastojen karsiminen nostaisi kustannuksia ja siirtäisi ne toisaalle

Tilastotuotannon karsiminen kustannusten säästämiseksi ei vaikuta perustellulta. Tilastokeskus laatii jo nyt rikosprosessitilastoja varsin pienellä henkilötyövoimalla, ja tilaston laatimisen kustannukset ovat matalat. Jos vastaavia tilastoja alettaisiin tekemään samalla laatutasolla jossain muualla, olisivat kustannukset todennäköisesti moninkertaiset.

Samalla menetettäisiin aikasarjojen vertailukelpoisuus. Vanhempien aineistojen saaminen alkuperäisiltä rekisterinpitäjiltä kauas menneisyyteen voi olla jopa mahdotonta poisto- ja arkistointisääntöjen vuoksi. Tilastokeskus on laatinut näitä tilastoja pitkään, ja vastaavan osaamisen kehittäminen muualle vie aikaa ja rahaa.

Lisäksi tilastojen lakkauttaminen lisääisi työpainetta erityisesti poliisissa, kun median tiedusteluja ja kansalaiskyselyjä tulisi enemmän. Tilastotuotannon supistaminen näkyisikin erityisen haitallisena juuri poliisissa. Tilastokeskuksen tietotuotantoa hyödynnetään myös tuomioistuimissa. Niiden avulla voidaan määritellä yleinen rangaistustaso rikostyypeittäin, mitä voidaan hyödyntää rangaistusta määrättäessä.

Lisäksi useat EU:n ja muut kansainväliset velvoitteet edellyttävät Suomelta järjestelmällistä rikostilastointia. Tämän tiedonkeruujärjestelmän keskeisen ytimen muodostavat nyt lakkautusuhan alla olevat rikos- ja rangaistustilastot.

Rikoksentorjuntaneuvoston näkemyksen mukaan on tärkeää löytää yhteisiä toimintamalleja, joiden avulla rikos- ja oikeustilastojen kehittämistä ja hyödyntämistä voitaisiin edistää tulevaisuudessa.

Rikoksentorjuntaneuvosto pitää välttämättömänä, että keskeisten rikos- ja rangaistustilastojen kerääminen ja julkaiseminen turvataan jatkossakin.